

EVROPSKÁ UNIE
Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova
Evropa investuje do venkovských oblastí
Program rozvoje venkova

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Ekologické zemědělství
Program rozvoje venkova 2014–2020

Trvalé travní porosty

Vydalo Ministerstvo zemědělství
Autor úvodní fotografie: Lucie Pisingerová
ISBN 978-80-7434-305-6
Praha 2016

Informační materiál pro zemědělce

1. Ekologické zemědělství

Úvod

Pojem ekologické zemědělství není v současnosti veřejnosti neznámý. Jedná se o systém reprezentující trvale udržitelný způsob hospodaření, který využívá pro zemědělskou produkci přírodní procesy s minimálním využitím vnějších vstupů. Jinými slovy řečeno, ekologické zemědělství má za cíl zemědělskou produkci bez negativních vlivů na životní prostředí. Samozřejmostí v ekologickém zemědělství je i nadstandartní přístup k chovaným zvířatům. Ekologická produkce nezatěžuje životní prostředí tak jako konvenční zemědělská výroba. Nevyužívá intenzivní technologie a princip zemědělské produkce je u ní založen na využití uzavřeného koloběhu látek, živin a toků energií. Ekologické chování zemědělce má pochopitelně vliv na ekonomiku podnikání, proto jsou přechod na ekologické

postupy výroby a samotné ekologické hospodaření dotovány v rámci společné zemědělské politiky Evropské unie (EU).

Tato brožura je určena především zemědělcům, kteří hospodaří ekologicky nebo zvažují možnost přechodu na ekologické hospodaření a chtějí získat přehled o dotačních podmínkách nastavených Ministerstvem zemědělství ČR v programovém období 2014–2020 v rámci Programu rozvoje venkova (PRV).

Historie dotací v ekologickém zemědělství

Již v roce 1990 byly spuštěny první národní podpory směřující do oblasti ekologického hospodaření. Nicméně prvním uceleným dotačním programem byla až podpora

spuštěná v rámci přípravy na vstup do EU v roce 1998. Po vstupu do EU v roce 2004 bylo ekologické zemědělství zařazeno do agroenvironmentálních opatření, a to jak v prvním programovém období 2004–2006, tak i v druhém programovém období 2007–2013. Výše dotace byla rozdělena podle jednotlivých zemědělských kultur, případně podle toho, co se na dané kultuře pěstovalo (zejména orná půda, později sady). Zároveň s tím byli ekologičtí zemědělci bodově zvýhodňováni v projektových podporách a od roku 2009 rovněž podpořeni v národních dotacích.

Vývoj dotačních podmínek v podpoře ekologického zemědělství byl dlouhodobě ovlivněn diskuzí nad tím, kde by měly být konkrétní dotační podmínky pro ekologické zemědělce stanoveny. V prvních dvou programových obdobích, kdy začalo být ekologické zemědělství dotováno s příspěvkem z EU, byla podpora vyplácena na základě potvrzení, že se zemědělec nachází v období přechodu na ekologický způsob hospodaření nebo že již ekologicky hospodaří a tím je tedy vázán k plnění podmínek daných evropskou a národní ekologickou legislativou. Stanovení dalších podmínek, které by šly nad rámec ekologické legislativy, bylo minimální. Od roku 2009 se však v rámci dotačních pravidel začaly některé podmínky více specifikovat a konkretizovat. Na ekologické zemědělce žádající o dotační podporu začaly být kladeny vyšší nároky než na ekologické farmy hospodařící bez dotace.

Všeobecný cíl brožury

V přípravě na nové programové období 2014–2020 bylo učiněno v podpoře ekologického zemědělství několik zásadních změn. Některé byly vyvolány požadavky ze strany EU, jiné vznikly na základě zkuše-

ností s dotováním ekologického zemědělství v předchozích deseti letech.

Cílem této brožury je přehledně a srozumitelně podat informace týkající se dotací poskytovaných v opatření Ekologické zemědělství na kulturu trvalý travní porost v rámci PRV. Brožura si naopak neklade za cíl dopodrobna vysvětlovat systém ekologického zemědělství jako celku.

Co musím udělat před vstupem do opatření

Od roku 2015 je zemědělcům umožněn vstup do opatření Ekologické zemědělství (EZ). **Žádost o zařazení do opatření podává zemědělec, který je již zaregistrován jako osoba podnikající v ekologickém zemědělství.** Před vstupem do opatření EZ tedy musíte učinit následující:

- oslovit zvolenou kontrolní a certifikační organizaci,
- projít vstupní kontrolou,
- podat žádost o registraci osoby podnikající v ekologickém zemědělství na Ministerstvo zemědělství (Pozor! Povinnou přílohou žádosti je osvědčení o zápisu do evidence zemědělského podnikatele, takže v době podání žádosti již musíte být zemědělským podnikatelem.).

Pokud se rozhodnete, že chcete hospodařit ekologicky s dotační podporou, počítejte s tím, že výše uvedený proces je potřeba absolvovat před podáním žádosti o vstup do opatření.

Ponechte si tedy před podáním žádosti dostatečnou časovou rezervu!

Vstup do opatření a žádost o zařazení

Ke dni doručení bezchybné žádosti o registraci na Ministerstvo zemědělství se stáváte osobou podnikající v ekologickém zemědělství. V případě, že v LPIS máte zaregistrováno **min. 0,5 ha zemědělské půdy v rámci podporovaných zemědělských kultur**, můžete podat žádost o zařazení do opatření EZ. **Žádost se podává do 15. 5. v roce vstupu do opatření.** Podporovanými druhy zemědělských kultur jsou trvalý travní porost, standardní orná půda, travní porost na orné půdě, úhor, sad, vinice, chmelnice a jiná trvalá kultura se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajiny (travní sad).

Pětiletý závazek

Podáním žádosti o zařazení žádáte o vstup do závazku v opatření EZ. Závazek začíná od 1. 1. roku, kdy byla podána žádost o zařazení¹ a trvá pět let (do 31. 12. pátého roku). Závazek se váže ke konkrétnímu dílu půdního bloku, nikoliv však k zemědělské kultuře. To znamená, že byste daný konkrétní kus zemědělské půdy měli obhospodařovat po celých pět let, ale je lhostejné, zda jeden rok tam bude orná půda, druhý rok trvalý travní porost a třetí rok třeba sad.

V případě, že dojde k nedodržení pětiletého závazku na dílu půdního bloku, protože musíte díl půdního bloku někomu vydat (tj. ztratili jste užívání části nebo celého dílu půdního bloku v LPIS), lze uplatnit pardonovaný důvod na snížení výměry v závazku, ale jen do výše 25% původně zařazené celkové výměry v prvním roce závazku. Existují i další pardonované důvody na snížení výměry, ale jejich použití je mnohem méně časté. Pokud snížíte výmě-

ru v závazku bez použití pardonovaného důvodu, tj. porušíte pětiletý závazek, následuje řízení o vrácení dotace. Vrácení dotace se týká pouze dotace EZ poskytnuté na tu výměru zemědělské půdy, která byla snížena, a to za všechny roky, kdy byla výměra v závazku.

Do závazku nemusíte vstoupit se všemi díly půdních bloků. Je tedy možné vybrat jen ty díly půdních bloků, kde máte jistotu dodržení pěti let závazku. Pro získání dotace je ale nutné, aby všechny díly půdních bloků s podporovaným druhem zemědělské kultury², které na sebe máte evidované v LPIS k datu podání žádosti o dotaci, byly v režimu přechodného období do ekologického zemědělství nebo v režimu ekologického zemědělství. **Dotace v opatření EZ se poskytuje jen „čistým“ ekologům tzn. souběh konvenčních a ekologických ploch s podporovaným druhem zemědělské kultury² u jednoho žadatele není možný.**

Každoroční změny výměry v závazku (snížení, zvýšení výměry u již zařazených dílů půdních bloků nebo zařazení nového dílu půdního bloku) oznamujete **změnou žádosti o zařazení.** Změnová žádost o zařazení upravuje parametry zařazení, tedy závazku. Mějte na paměti, že změnová žádost o zařazení sama o sobě neupravuje dotační žádost! Pokud tedy měníte zařazení v průběhu roku (od data podání žádosti o dotaci do 31. 12.), pak to má většinou vliv i na dotační žádost, kterou je potřeba také upravit.

Pětiletý závazek se rovněž váže k ekolo-

² Podporovaným druhem zemědělské kultury se rozumí trvalý travní porost, standardní orná půda, travní porost na orné půdě, úhor, sad, vinice, chmelnice a jiná trvalá kultura se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajiny (travní sad). Ostatní zemědělské kultury (např. rybník, rychle rostoucí dřeviny, zalesněná půda) nemají na posuzování čistoty ekologa vliv a mohou být konvenční.

¹ Nevyžaduje se však, abyste osobou podnikající v EZ byli již od 1. 1. Tuto podmínku stačí plnit až k datu podání žádosti o zařazení.

gického způsobu hospodaření. To znamená, že zrušení registrace osoby podnikající v ekologickém zemědělství před koncem závazku je bráno jako porušení závazku a vede k vrácení veškerých ekologických dotací obdržných od počátku závazku.

Mechanismus platby na přechod/zachování postupů a způsobů EZ

Opatření EZ se dělí na dvě podopatření, pro která byla provedena samostatný výpočet výše dotací, a to:

- **Přechod na postupy a způsoby ekologického zemědělství (dotace na přechodné období),**
- **Zachování postupů ekologického zemědělství (dotace na ekologickou produkci).**

Podpora je tedy poskytována jak zemědělcům, kteří do systému ekologického zemědělství vstoupili nově a nacházejí se v období tzv. přechodu, tak zemědělcům, kteří hospodaří ekologicky již delší dobu.

Přechodem na ekologické zemědělství se rozumí přechod od konvenčního zemědělství na zemědělství ekologické, a to ve stanovené době, během níž jsou již dodržována všechna pravidla ekologické produkce, ale samotné produkty ještě nemohou být označovány jako „bio“. **Délka přechodného období je u trvalých travních porostů stanovena na 2 roky.** Tato lhůta platí pro každý díl půdního bloku zvlášť podle toho, jak jsou pozemky zařazovány do systému ekologického zemědělství.³

Abyste mohla být na díl půdního bloku vyplacena **dotace na přechodné období:**

- musí být evidován v LPIS v režimu přechodného období od data podání žádosti o dotaci do 31. 12., a zároveň

- nesmí mít v historii (poslední tři roky napět, počítáno od 15. 5.) více jak 50% překryv s výměrou, která již byla evidována v režimu ekologického zemědělství. Pokud díl půdního bloku nespĺňuje výše uvedené podmínky, je možné na něj žádat o **dotaci na ekologickou produkci!**

Dotační žádost

Žádost o poskytnutí dotace podáváte každoročně v rámci formuláře jednotné žádosti. Žádost se podává do 15. 5. každý rok závazku. V žádosti o dotaci u každého dílu půdního bloku specifikujete, zda žádáte:

- o dotaci **na přechodné období** nebo o dotaci **na ekologickou produkci,**
- o dotaci **na zemědělskou kulturu**
 - trvalý travní porost,
 - standardní orná půda v rozdělení na
 - pěstování zeleniny nebo speciálních bylin,
 - pěstování trav na semeno,
 - pěstování ostatních plodin,
 - pěstování jahodníku,
 - travní porost,
 - úhor,
 - ovocný sad v rozdělení na
 - intenzivní sady,
 - ostatní sady,
 - jiná trvalá kultura (se současně vymezeným ekologicky významným prvkem krajinnotvorný sad),
 - vinice,
 - chmelnice.

Změny v dotační žádosti oznamujete neprodleně formulářem na změnu jednotné žádosti. Od doby, kdy podáte dotační žádost do 31. 12. nelze bezsankčně měnit v LPIS a tedy ani v žádosti kulturu, až na povolenou výjimku týkající se změny kultury travní porost (G) na kulturu trvalý travní porost (T), případně vykloučení sadů/vinic/chmelnic.

³ Délku přechodného období lze v určitých případech zkrátit – čl. 36 odst. 2 a 4 nařízení Komise (ES) č. 889/2008.

Foto: Lucie Pisingerová

Pamatujte si:

1. Vstup do opatření je spojen s pětiletým závazkem na konkrétních dílech půdních bloků.
2. Každý rok do 15. 5. podáváte zpravidla dvě žádosti⁴ – žádost o zařazení v roce vstupu/ žádost o změnu zařazení následující roky a dotační žádost (je součástí jednotné žádosti). Platí, že nelze žádat o dotaci na díl půdního bloku, který není v opatření zařazen.
3. Ve sledovaném dotačním období tj. od podání žádosti o dotaci do 31. 12. nelze měnit (až na stanovené výjimky) v LPIS kulturu. Meziročně (změna kultury provedená v LPIS od 1. 1. do data podání žádosti o dotaci) však kulturu změnit lze.
4. Podáním změnové žádosti o zařazení se nemění dotační žádost, k tomu je potřeba učinit samostatné podání.

⁴ Pokud jste již v závazku a nezměnila se výměra, ani čísla dílů půdních bloků, pak podáváte jen jednu žádost – dotační.

5. Snížení výměry v závazku je možné. Pokud však nastane z důvodů, které nespĺňají do pardonovaných, pak je spojeno s vrácením dotace.
6. Předtisk žádosti o dotaci poskytuje podporu pro volbu toho, zda žádáte o dotaci na přechodné období nebo na ekologickou produkci. Přesto doporučujeme provést kontrolu správné deklarace v žádosti, zejména u dílů půdních bloků, kde víte, že v daném roce dobíhá období přechodu nebo u dílů půdních bloků, které máte nově a nejste si jisti, zda již v minulosti nebyly užívány jiným ekologickým zemědělcem.

Baseline opatření – za co se v dotaci neplatí

Princip stanovení sazeb v opatření EZ byl takový, že se ocenily ušlé příjmy (kolik bych vydělal navíc, kdybych nebyl ekologickým zemědělcem) a dodatečné náklady (co bych nemusel dělat, kdybych nebyl ekologický zemědělec), které vznikají při přechodu na ekologický způsob hospodaření a při samotném

ekologickém způsobu hospodaření. Před samotným výpočtem bylo však nejprve stanoveno, co je považováno za běžnou zemědělskou praxi a jaké základní podmínky musí zadatel dodržovat bez ohledu na závazek ekologického zemědělství. Činnosti spadající do běžné zemědělské praxe a dodržování základních podmínek hospodaření nelze hradit dotací, a to i přesto, že jejich vykonávání může způsobovat dodatečné náklady nebo ušlé příjmy. Tyto činnosti tvoří tzv. baseline opatření:

- Cross Compliance⁵,
- minimální zemědělská činnost⁶,
- minimální požadavky pro použití hnojiv,
- minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin,
- další závazné požadavky stanovené vnitrostátními předpisy⁷,
- běžná praxe – klasické obhospodařování trvalých travních porostů, orné půdy, sadů, vinic a chmelnic.

Při kalkulaci sazeb v opatření EZ buď nebyly podmínky baseline kalkulovány nebo je v některých případech proveden odpočet v platbě.

Příkladem toho, že za podmínky baseline nelze platit je odpočet ve výši 32 EUR/ha na trvalých travních porostech, které

- se nacházejí v I. zónách zvláště chráněných území. Zákon o ochraně přírody a krajiny⁸ zakazuje v I. zónách hnojit. Pro-

tože je v kalkulaci sazby dotace u ekologických trvalých travních porostů hrazena ztráta příjmů vlivem méně efektivního hnojení statkovými hnojivy, nelze ji logicky v I. zónách hradit, neboť je zde stanoven úplný zákaz hnojení na základě obecně platného právního předpisu. Ztráta příjmů zde tedy nevzniká na základě podmínky jdoucí nad rámec běžné praxe.

- se nacházejí ve zranitelných oblastech dusičnany na zamokřených trvalých travních porostech (hlavní půdní jednotka 65–76), jež nebyly meliorovány. Nařízení vlády stanovující podmínky pro hospodaření ve zranitelných oblastech dusičnany⁹ zakazuje na těchto travních porostech hnojit a nelze tedy ze stejných důvodů, jaké jsou uvedeny výše, ztrátu příjmů vznikající zázakem hnojení hradit v opatření EZ.

Minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin

Součástí baseline opatření EZ jsou minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin. Z hlediska principů ekologického zemědělství, kdy nejsou s výjimkou možného použití povolených přípravků na ochranu rostlin a hnojení statkovými hnojivy využívány jiné vstupy, se jedná spíše o teoretické požadavky. Přesto je na místě jejich výčet zopakovat.

Minimální požadavky pro použití hnojiv musí obsahovat kodex správné zemědělské praxe zavedený v souladu s nitrátovou směrnicí. Podstatné je to, že tyto vybrané podmínky platí i pro zemědělské podniky nacházející se mimo zranitelné oblasti dusičnany.

⁹ Nařízení vlády č. 262/2012 Sb., v platném znění

⁵ Pravidla podmíněnosti – Dobrý zemědělský a environmentální stav, Povinné požadavky na hospodaření (nařízení vlády č. 309/2014 Sb., v platném znění).

⁶ Od roku 2016 konkrétně stanovena pro trvalé travní porosty, travní porosty a standardní ornou půdu (nařízení vlády č. 50/2015 Sb., v platném znění).

⁷ Zejména vyhláška č. 16/2006 Sb., v platném znění, zákon č. 114/1992 Sb., v platném znění.

⁸ Zákon č. 114/1992 Sb., v platném znění

Minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin musí obsahovat obecné zásady integrované ochrany rostlin, požadavky stanovující povinnost mít oprávnění na používání přípravků a splnění závazku ohledně školení, požadavky na bezpečné skladování, kontrolu aplikačního zařízení a pravidla pro použití pesticidů v blízkosti vody a jiných citlivých lokalit. Všechny požadavky jsou stanoveny na základě platných národních právních předpisů.

Některé výše vyjmenované oblasti minimálních požadavků jsou již zavedené v Cross Compliance. Podmínky Cross Compliance musí plnit každý zemědělec požadující dotaci v opatření EZ. Nejde tedy o to, že by některé oblasti nebyly pokryté. Prostě jen nejsou podmínky duplikovány. **Tyto podmínky jsou v následujícím textu kurzívou.**

Všichni žadatelé o dotaci v opatření EZ jsou povinni dodržet **minimální požadavky pro použití hnojiv:**

- vést a nejméně 10 let uchovávat evidenci o druhu, množství a době použití hnojivých látek – evidenci hnojení,
- dodržovat období zákazu použití dusíkatých hnojivých látek,
- dodržovat zákaz pěstování erozně nebezpečných plodin (kukuřice, sója, brambory, řepa, bob setý, slunečnice, čirok) na zemědělských pozemcích se sklonitostí převyšující 7°, jejichž jakákoliv část se nachází ve vzdálenosti menší než 25 m od útvary povrchových vod,
- dodržovat na zemědělských pozemcích zákaz použití dusíkatých hnojivých látek v případě nepříznivých půdních podmínek,
- zajistit při použití dusíkatých hnojivých látek rovnoměrnou aplikaci po pozemku,
- dodržovat zákaz použití dusíkatých hnojivých látek na orné půdě se sklonitostí převyšující 10° a na travních porostech

Foto: Eliška Cermanová

se sklonitostí převyšující 12°; výjimkou je přívod dusíku výkaly a močí pasených zvířat a tuhá statková hnojiva a tuhá organická hnojiva, která musí být v případě orné půdy bez porostu do 24 hodin zapravena do půdy; podmínka zapravení do půdy se nevztahuje na plochy ponechaných sklíditelných rostlinných zbytků,

- *dodržovat v blízkosti útvarů povrchových vod ochranné nehnojené pásy v šířce min. 3 m od břehové čáry.*

Všichni žadatelé v opatření EZ jsou povinni dodržet **minimální požadavky pro použití přípravků na ochranu rostlin a dalších prostředků na ochranu rostlin:**

- vést a nejméně 10 let uchovávat evidenci o používání přípravku na ochranu rostlin,
- zabezpečit nakládání s přípravky na ochranu rostlin odborně způsobilou osobou,
- podrobit kontrolnímu testování profesionální zařízení pro aplikaci přípravků na ochranu rostlin používané v rámci podnikání,
- uchovávat přípravky na ochranu rostlin

v originálních obalech podle jejich druhů a odděleně od jiných výrobků a přípravků určených k likvidaci jako odpad a mimo dosah látek, které by mohly ovlivnit vlastnosti skladovaných přípravků,

- postupovat při aplikaci přípravků na ochranu rostlin v souladu s pokyny na ochranu vod a dodržovat omezení pro použití přípravků na ochranu rostlin v pásmu ochrany zdrojů podzemních vod nebo vodárenských nádrží.

Dvojitý financování

Existuje základní princip, podporující pravidla pro veřejné výdaje v EU, že žádné ušlé příjmy nebo dodatečné náklady na stejnou činnost nesmí být financovány z rozpočtu dvakrát. Toto pravidlo se označuje jako pravidlo dvojího financování. Ministerstvo zemědělství v rámci schvalování programového dokumentu pro období 2014–2020 identifikovalo několik rizik dvojího financování. Zásadní je uplatnění tohoto pravidla pro ekologicky hospodařící zemědělce, kterým se nově kráčí některé dotace v agroenvironmentálně-klimatických opatřeních (AEKO).

Kombinovatelnost s jinými opatřeními Programu rozvoje venkova

Opatření EZ na trvalých travních porostech je plně kombinovatelné:

- s platbami pro oblasti s přírodními či jinými zvláštními omezeními (LFA),
- s kompenzačními platbami poskytovanými v opatření Natura 2000 na zemědělské půdě¹⁰.

¹⁰ U kombinace opatření EZ a Natura 2000 dochází ke snížení platby EZ o 32 EUR/ha. Toto snížení je způsobeno zákazem hnojení v I. zónách zvláště chráněných území – viz vysvětlení v části Baseline – za co se v dotaci neplatí.

Opatření EZ na trvalých travních porostech je plně kombinovatelné s některými tituly podopatření Ošetřování travních porostů v AEKO (tj. díl půdního bloku může být současně zařazen v závazku opatření EZ a AEKO a platba v AEKO se poskytne v plné výši), a to:

- s titulem obecná péče o extenzivní louky a pastviny,
- s titulem suché stepní trávníky a vřesoviště.

Opatření EZ na trvalých travních porostech je v platbě částečně kombinovatelné s některými tituly podopatření Ošetřování travních porostů v AEKO (tj. díl půdního bloku může být současně zařazen v závazku opatření EZ a AEKO, ale platba v AEKO se poskytne ve snížené výši), a to:

- s titulem mezofilní a vlhkomilné louky hnojené,
- s titulem mezofilní a vlhkomilné louky nehnojené,
- s titulem horské a suchomilné louky hnojené,
- s titulem horské a suchomilné louky nehnojené,
- s titulem druhově bohaté pastviny,
- s titulem trvale podmáčené a rašelinné louky,
- s titulem ochrana modrásků,
- s titulem ochrana chřástala polního.

Opatření EZ na trvalých travních porostech je v platbě nekombinovatelné s podopatřeními v AEKO (tj. díl půdního bloku může být současně zařazen v závazku opatření EZ a AEKO, ale platba v EZ se neposkytne), a to:

- s podopatřeními zatravňování orné půdy,
- s podopatřeními zatravňování drah soustředěného odtoku.

2. Trvalé travní porosty v EZ (T)

Úvod

Hospodaření na trvalých travních porostech a tedy i chov hospodářských zvířat je nejvíce rozšířeným způsobem ekologického hospodaření v ČR. Trvalé travní porosty tvoří zhruba 85 % výměry zemědělské půdy, která je obhospodařována ekologicky. Na ekofarmách bylo v roce 2014 chováno 382 tis. kusů zvířat¹¹. Podle počtu kusů je ekologicky chován nejvíce skot bez tržní produkce mléka a ovce.

Výše dotace

Sazba dotace je pro opatření EZ stanovena v eurech. Přepočten na Kč se provádí podle směnného kurzu uveřejněného v posledním Úředním věstníku EU vydaném v kalendářním roce, který předchází roku, za který se dotace poskytuje.

Výpočet výše dotace u trvalých travních porostů je postaven na rozdílu příspěvků na úhradu fixních nákladů a zisku ekologické a konvenční produkce sena. Hlavní ztráta příjmu je tvořena tím, že zemědělci v EZ nemohou použít umělá hnojiva, což vede k nižšímu výnosu sena a dále mají zvýšené náklady na aplikaci statkových a organických hnojiv, kterými nahrazují hnojiva umělá. Do výpočtu výše dotace byly také zahrnuty transakční náklady, které má ekozemědělec spojené s nezbytnou administrací v EZ. Rozdíl mezi výší dotace pro přechod a pro samotnou ekologickou produkci je nicméně u trvalých travních porostů malý.

Výše dotace pro přechod na ekologickou produkci je 84 EUR/ha trvalého travního porostu.

Výše dotace pro ekologickou produkci je 83 EUR/ha trvalého travního porostu.

Obecné podmínky dotace

Mezi **společné a základní podmínky**, které musíte splnit, pokud chcete žádat o dotaci v opatření EZ, patří:

- být zařazen v opatření EZ nebo mít podanou žádost o zařazení, jedná-li se o první rok závazku,
- hospodařit v souladu s ekologickou legislativou¹² a nehosподаřit souběžně konvenčně na blocích s kulturou způsobitou pro dotaci v opatření EZ (k datu podání žádosti o dotaci musí být všechny díly půdních bloků v LPIS s podporovanou kulturou v přechodném období nebo v režimu EZ),
- nejpozději k datu podání dotační žádosti být zemědělským podnikatelem (navíc pochopitelně registrovaným jako osoba podnikající v ekologickém zemědělství),
- být aktivním zemědělcem (farmáři do cca 24 ha splňují automaticky, větší farmáři v případě vykonávání „zakázaných činností“ prokazují vyšší příjmu ze zemědělské činnosti),
- plnit podmínky baseline (Cross Compliance, minimální požadavky pro použití hnojiv a přípravků na ochranu rostlin, minimální zemědělská činnost).

¹² Nařízení Rady (ES) č. 834/2007, nařízení Komise (ES) č. 889/2008, zákon č. 242/2000 Sb., v platném znění, vyhláška č. 16/2006 Sb. v platném znění.

¹¹ zahrnuje pouze bio zvířata, tedy bez zvířat v přechodném období

Výběr podmínek ekologické legislativy

Základní ekologickou legislativu tvoří dva všeobecně platné evropské předpisy a náš národní doplňkový zákon o ekologickém zemědělství¹². Legislativa EU stanovuje základní pravidla pro kontrolu ekologického zemědělství a zpracování potravin v těchto oblastech:

- rostlinná produkce (včetně volného sběru a mořských řas),
- chov hospodářských zvířat (včetně včelařství a pravidel pro akvakultury),
- zpracování a označování potravin rostlinného a živočišného původu a krmiv,
- dovoz produktů země mimo EU (včetně kontroly zajištění souladu s požadavky na produkci v EU)
- kontrolní a certifikační systém ekologické produkce (kontroly a certifikace zemědělců, zpracovatelů, obchodníků, distributorů a dovozců).

Soulad hospodaření s ekologickou legislativou kontroluje každoročně na předem ohlášené kontrole certifikační a kontrolní organizace, se kterou máte uzavřenou smlouvu. Mimo tuto pravidelnou kontrolu probíhají i kontroly následné (dodatečné) a to ohlášené i neohlášené. Do kontroly ekologického zemědělství jsou také zapojeny státní dozorové orgány (Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní veterinární správa, Státní zemědělská a potravinářská inspekce), které ovšem neprovádí certifikaci.

Při hospodaření na trvalých travních porostech se předpokládá živočišná produkce. Základní pravidla pro živočišnou produkci v EZ¹³ stanovuje evropská legislativa. Níže uvedený výčet základních principů není úplný, ale naznačuje rámeček ekologického chovu zvířat.

¹³ Článek 14 nařízení Rady (ES) č. 834/2007

Původ zvířat (kladen důraz na uzavřený obrat stáda)

- Ekologicky chovaná hospodářská zvířata se rodí a jsou odchována v ekologických zemědělských podnicích.
- Pro účely plemenitby lze za zvláštních podmínek a v určitých případech až na základě výjimky udělené Ministerstvem zemědělství přivádět do zemědělského podniku zvířata, která nepocházejí z ekologického chovu (plemeníka lze nakoupit bez výjimky). Tato zvířata a jejich produkty mohou být považovány za ekologické po dodržení období přechodu (nebo také tzv. minimální doby chovu).
- Zvířata, která se v zemědělském podniku nacházela před vstupem do přechodného období, a jejich produkty mohou být považovány za ekologické po dodržení období přechodu.

Chovatelské postupy a podmínky ustájení (kladen důraz na vysoký komfort při ustájení a welfare zvířat)

- Osoby chovající zvířata mají nezbytné základní znalosti a schopnosti s ohledem na zdravotní potřeby a životní podmínky zvířat.
- Chovatelské postupy, včetně intenzity chovu a podmínek ustájení zaručují splnění vývojových, fyziologických a etologických potřeb zvířat.
- Hospodářská zvířata mají stálý přístup na otevřená prostranství, nejlépe na pastviny, kdykoli to povětrnostní podmínky a stav půdy dovolí.
- Počet hospodářských zvířat je omezen, aby se minimalizovala nadměrná pastva, udusání půdy, eroze nebo znečištění způsobené zvířaty nebo roznášením jejich hnoje.

- Ekologicky chovaná hospodářská zvířata jsou chována odděleně od ostatních konvenčních hospodářských zvířat. Spásání konvenčních pozemků ekologicky chovanými zvířaty a spásání ekologicky udržovaných pozemků konvenčními zvířaty je však za určitých omezujících podmínek povoleno. V ČR je stanoveno, že maximální doba, po kterou se na ekologických pozemcích mohou nacházet konvenční zvířata, činí 90 dnů během kalendářního roku.
- Vazné ustájení nebo izolování hospodářských zvířat je zakázáno, pokud se nejedná o jednotlivá zvířata a o omezenou dobu a pokud to není na místě se zřetelem na bezpečnost, životní podmínky zvířat nebo veterinární důvody.
- Doba trvání přepravy hospodářských zvířat je co nejkratší.
- Jakékoli utrpení, včetně mrzačení, musí být udržováno na co nejnižší úrovni, a to během celého života zvířete, včetně samotné porážky.

Plemenitba (kladen důraz na přírodní způsoby rozmnožování)

- Při rozmnožování se používají přirozené metody. Je však povoleno umělé oplodnění.
- Rozmnožování nesmí být navozeno za použití hormonů nebo podobných látek, nejsou-li tyto hormony nebo látky součástí veterinárního léčebného ošetření v případě konkrétního zvířete.
- Nepoužívají se jiné druhy umělého rozmnožování, jako jsou klonování a přenos embryí.
- Vybírají se vhodná plemena. Volba vhodného plemene přispívá k předcházení jakéhokoli utrpení a k vyloučení potřeby zvířata mrzačit.

Foto: Jitka Vanická

Krmiva (kladen důraz na kvalitu krmiv a soběstačnost podniku v krmivové základně)

- Krmivo pro hospodářská zvířata se získává v první řadě ze zemědělského podniku, kde jsou zvířata držena, nebo z jiných ekologických zemědělských podniků ve stejném regionu.
- Hospodářská zvířata jsou krmena ekologickým krmivem, které splňuje požadavky na výživu zvířete v různých stadiích jeho vývoje. Část přídelu může obsahovat krmivo ze zemědělských podniků, které přecházejí na ekologické zemědělství.
- Hospodářská zvířata mají stálý přístup na pastvu nebo k objemnému krmivu.
- Jiné než ekologické krmné suroviny rostlinného původu, krmné suroviny živočišného a minerálního původu, doplňkové látky v krmivech, určité produkty používané ve výživě zvířat a činnidla se používají pouze v případě, že byly schváleny pro použití v ekologické produkci.
- Nepoužívají se růstové stimulanty ani syntetické aminokyseliny.
- Kojená mláďata savců jsou krmena přírodním, nejlépe mateřským mlékem.

Prevence nálezů a veterinární péče (kladen důraz na předcházení nemocem a šetrnou péči)

- Prevence nálezů je založena na výběru plemena a linie, chovatelských postupech, vysoce kvalitním krmivem a tělesném pohybu, odpovídající intenzitě chovu a přiměřeném a vhodném ustájení, udržovaném v hygienických podmínkách.
- Nálezka se řeší okamžitou léčbou, aby se zabránilo utrpení zvířat; je-li to nutné, mohou se za přísných podmínek použít syntetická chemická alopatická veterinární léčiva včetně antibiotik, pokud je použití fytotherapeutických, homeopatických a jiných přípravků nevhodné. Jsou nicméně stanovena omezení týkající se průběhu léčby a doby ošetřování.
- Použití imunologických veterinárních léčiv je povoleno.
- Pokud jde o čištění a dezinfekci, použijí se produkty pro účely čištění a dezinfekce budov a zařízení pro živočišnou výrobu pouze v případě, že byly schváleny pro použití v ekologické produkci¹⁴.

Specifické dotační podmínky pro poskytnutí dotace na trvalé travní porosty

Zajistit údržbu trvalého travního porostu.

Povinnost udržovat travní porost je dána, jak v rámci baseline opatření (minimální zemědělská činnost), tak v rámci podmínek dotace. To, jak je travní porost udržován, závisí především na tom, zda mimo závazku v ekologii máte také závazek v AEKO Ošetřování travních porostů.

Pokud máte souběžný závazek v AEKO Ošetřování travních porostů, pak se při údrž-

bě trvalých travních porostů chováte vždy podle podmínek tohoto závazku (ve vztahu k jednotlivým dílům půdních bloků).

Pokud hospodaříte mimo zvláště chráněná území, mimo oblasti Natura 2000 a mimo ochranná pásma národních parků a nemáte vymezený některý z nadstavbových titulů AEKO pro volnou krajinu, pak platí, že:

- do 31. 7. musíte trvalý travní porost posekat a odklidit hmotu nebo spást a do 1 měsíce po skončení pastvy zlikvidovat nedopasky¹⁵,
- do 31. 10. musíte trvalý travní porost posekat a odklidit hmotu nebo spást a do 1 měsíce po skončení pastvy zlikvidovat nedopasky.

Pokud obnovujete trvalý travní porost, je povoleno před provedením samotné obnovy travní porost zmulčovat.

Plnit podmínku minimální intenzity chovu hospodářských zvířat každý den v kontrolním období od 1. 6. do 30. 9.

Minimální intenzita je stanovena na 0,3 VDJ/ha trvalého travního porostu. Do výměry se započítávají všechny trvalé travní porosty, které máte k danému dni kontrolního období evidované v LPIS. Do VDJ se započítávají pouze zvířata, která jsou evidována v registru zvířat na ekologickém hospodářství. Koně budou započítáni jenom v případě, že je registr koní držných v hospodářství veden na portálu farmáře a žadatel do 31. 10. předá na SZIF elektronicky požadovanou dokumentaci (opis registru koní, deklarace chovu koní).

¹⁵ Likvidace nedopasků není vyžadována na pozemcích se sklonitostí nad 10°. V případě celoroční pastvy je nutné provést likvidaci nedopasků min. jednou ročně do 31.12. Povinnost likvidace nedopasků může rovněž měnit orgán ochrany přírody.

¹⁴ Příloha VII nařízení Komise (ES) č. 889/2008

Využívat omezené mulčování, přisev a obnovu trvalých travních porostů.

Na dílech půdních bloků, které spadají do zvláště chráněných území, oblastí Natura 2000 a ochranných pásem národních parků, je provádění mulčování, přisevu a obnovy travních porostů možné jen se souhlasem orgánu ochrany přírody.

Evidence a výkazy

Ekologické zemědělství není jen pracnější, ale je i administrativně náročnější. Každoroční kontrola ze strany Vámi zvolené certifikační a kontrolní organizace po Vás vyžaduje různé evidence jako podklad pro kontrolu správného provádění ekologických postupů. Kontrolní organizace zveřejňují na svých webových stránkách vzory a návody, co si ke kontrole připravit. Legislativa stanovuje obsah jednotlivých evidencí, nikoliv jejich přesný vzor. Nezapomeňte, že každou změnu na Vaší ekofarmě ve smyslu navýšení výměry pozemků, zařazení nového chovu zvířat nebo změnách činnosti (např. výroba nových produktů), musíte hlásit své kontrolní organizaci.

Obecně by se požadavky na evidence a záznamy daly shrnout následovně.

Záznamy by měly být aktualizované a přehledné tak, aby bylo možné použít je jako podklad pro kontrolu plnění požadavků legislativy pro ekologické zemědělství.

Každá ekologická farma musí mít pro kontrolu vypracovaný **popis farmy s uvedením praktických opatření**, která mají být dodržována k zajištění pravidel ekologické produkce **a s uvedením bezpečnostních opatření**, která mají být přijata, aby bylo sníženo riziko kontaminace látkami a produkty, které nejsou v ekologickém systému povoleny. Tento popis farmy by měl být každoročně aktualizován.

Každý kontrolní orgán má rovněž právo nahlížet do Vašich **účetních záznamů** (včetně ověření certifikátů dodavatelů). Zejména důležité je toto u zemědělců, kteří po uplynutí přechodného období již produkují bioprodukty. Účetní záznamy by měly ukazovat rovnováhu mezi vstupy a výstupy.

Pokud Vám byla v daném roce schválena výjimka z pravidel ekologického zemědělství, pak při kontrole předkládáte i **rozhodnutí o udělení výjimky z pravidel ekologického zemědělství**. Zde je na místě upozornit na to, že o výjimky z pravidel ekologického zemědělství (spolu s některými dalšími žádostmi) lze žádat také elektronicky přes Registr ekologických podnikatelů. Vstup do Registru ekologických podnikatelů naleznete na www.eagri.cz v části Zemědělství/Ekologické zemědělství. K podání žádosti přes Registr ekologických podnikatelů musíte být přihlášení do Portálu farmáře.

Z hlediska **vnějších vstupů na Vaší farmu** (tj. nakupovaných krmiv, lizů, zvířat, hnojiv, přípravků na ochranu rostlin atd.) musíte být schopni doložit:

- Co jste nakoupili/přijali včetně původu – konvenční, z přechodného období, ekologický.
- Odkud a kolik jste nakoupili/přijali.
- Kde, kdy a kolik se nakoupeného/přijátého použilo.

Z hlediska **výstupů z Vaší farmy** (tj. prodávané produkty, krmiva, zvířat atd.) musíte být schopni doložit:

- Co bylo prodáno, prodané množství a kam.

Z hlediska **skladových zásob** (tj. hnojiva, krmiva, produkty atd.) musíte být schopni doložit:

- Množství skladovaných zásob (u vlastních produktů množství před zahájením zpracování a po něm).

U **rostlinné výroby** mezi základní záznamy patří:

- Datum vstupu do přechodného období, popřípadě i záznam o tom, kdy naposledy před vstupem do ekologického systému bylo na pozemek aplikováno hnojivo/přípravky na ochranu rostlin, které nejsou v ekologickém zemědělství povoleny.
- Osevní postup a plán osevů pro minimálně následující dva roky.
- Použití osiva a sadby – odkud, kolik, kdy a typ (z ekologického zemědělství/z konvenčního zemědělství na výjimku).
- Historie výroby na dílu půdního bloku – minimálně za tři roky zpětně, co bylo pěstováno (datum výsevu) a sklíženo (datum sklizně), v jaké kvalitě (z období přechodu nebo ekologická produkce) a kolik bylo sklíženo (průměrný výnos).
- Použití hnojiv – kdy, kolik, kam a čím se hnojilo.
- Použití přípravků na ochranu rostlin a jiných způsobů kontroly škodlivých organismů – kdy, kolik, kam a čím/jak se porost ošetřoval

U **živočišné výroby** mezi základní záznamy patří – **u každého zvířete, které přivedete na hospodářství**, musí být známy následující údaje:

- druh zvířete, případně plemeno, ušní známka a věk,
- původ zvířete – zda jde o zvíře z ekologického hospodářství nebo konvenčního hospodářství (včetně data, kdy u zvířete skončí přechodné období),
- historie léčení a případná karanténní opatření,
- v případě narození mláďat datum narození.

U každého zvířete, které prodáváte, musíte mít minimálně následující záznamy:

- druh zvířete, případně plemeno, ušní známka a věk,
- původ zvířete – zda je zvíře prodáváno jako ekologické/z přechodného období nebo není pro prodej uváděno,
- kam je zvíře prodáváno, v případě jatek jateční váha.

Na ekologických farmách se rovněž sleduje **úmrtnost zvířat**, proto je důležité mít záznamy o tom, která zvířata, jak, kdy a proč uhynula.

Nezbytné jsou rovněž záznamy o nákupu veterinárních léčiv – **evidence léčiv**, pokud nakupujete a aplikujete léčivé přípravky sami nebo o aplikaci veterinárních léčiv – **evidence léčení** (včetně uvedení ochranné lhůty, která je v ekologickém zemědělství dvojnásobná oproti konvenčním chovům).

Záznamy týkající se **krmiv pro zvířata** musí obsahovat:

- Datum nákupu/výroby krmiva.
- Množství krmiva.
- Typ v rozdělení na ekologické krmivo, krmivo z přechodu, konvenční krmivo.
- V případě směsí krmiva složení jednotlivých komponent.
- Prohlášení o nepoužívání GMO.

Záznamy týkající se **krmení zvířat** musí obsahovat:

- Složení krmné dávky.
- Množství zkrmené zvířatům (v sušině v rozdělení na krmiva z přechodu, ekologická krmiva, konvenční krmiva, zvířata lze uvést v rozdělení na skupiny např. podle druhu a věku, není nutné vést denní záznamy, ale dostačují např. měsíční záznamy).

Záznamy týkající se **pastvy/přístupu zvířat ven** jsou v ČR součástí evidence hnojení –

není nutné vést pastvenní deník pro jednotlivá zvířata, stačí skupiny zvířat v rozdělení podle druhu a věku s uvedením dílu půdního bloku nebo jejich skupin podle toho, jak probíhají jednotlivé cykly pastvy.

Nejčastější chyby

Z hlediska **porušení dotačních podmínek** se na trvalých travních porostech nejčastěji **vyskytují následující pochybení**:

- Neprovedení údržby trvalých travních porostů ve stanovených termínech.
 - Zjistěte si před plánováním prací, jaké termíny se na Vás vztahují (týká se Vás závazek AEKO?). Při výskytu extrémních klimatických podmínek (sucho, déletrvajících deště) nezapomeňte na možnost ohlášení zásahu vyšší moci.
- Nepovolená změna kultury v průběhu dotačního období (od podání žádosti o dotaci do 31. 12.) např. vysázení sadu na trvalém travním porostu, rozorání trvalého travního porostu.
 - Pokud se chystáte na konkrétním pozemku ke změně kultury v době od podání jednotné žádosti do konce daného roku, nežádejte na daný díl půdního bloku o dotaci, případně díl půdního bloku z žádosti o dotaci stáhněte.
- Nesplnění podmínky minimální intenzity chovu hospodářských zvířat v kontrolním období.
 - Zkontrolujte si před začátkem kontrolního období, zda intenzitu splňujete (Registr zvířat/Vyhledávání a přehledy/Intenzita nová) a zda má Vaše hospodářství ekologický statut (Registr zvířat/Provozovny/Ekologický statut). Myslete na podmínku minimální intenzity i v případě, že se pohybujete na hranici 0,3 VDJ/ha T a prodáváte zvířata.

Foto: Iva Nováková

Z hlediska **porušení pravidel ekologického zemědělství**¹⁶ patří mezi nejčastěji se vyskytující pochybení následující:

- absence výjimky k provádění zákroků na zvířatech,
- přivedení nepovoleného počtu konvenčních zvířat na ekofarmu při rozšiřování stáda,
- neověření certifikátu dodavatele,
- použití nepovolených přípravků na ochranu rostlin nebo použití nepovolených látek při čištění a dezinfekci, neúplné vyčištění skladu pronajatého od konvenčního zemědělce,
- nezajištění vhodných podmínek ustájení a welfare zvířat.

¹⁶ Za porušení pravidel ekologického zemědělství může být ve správním řízení udělena pokuta. Z výše udělené pokuty se pak odvíjí výše sankce u dotací v opatření EZ.

3. Použitá literatura

Dokumenty zpracované Ministerstvem zemědělství

Právní předpisy pro ekologické zemědělství a produkci biopotravin 2015, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-240-0

Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství v letech 2016–2020, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2016, ISBN 978-80-7434-193-9

Ročenka 2014, Ekologické zemědělství v České republice, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-250-9

Program rozvoje venkova 2014–2020

Metodika k provádění nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění pozdějších předpisů, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2016, ISBN 978-80-7434-281-3

Metodický pokyn č. I/2012, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2011, Č.j. 231679/2011-MZE-17252

Ošetřování travních porostů, Informační materiál pro zemědělce, vydalo Ministerstvo zemědělství, 2015, ISBN 978-80-7434-232-5

Národní legislativa

(dostupnost www.eagri.cz/public/web/mze/legislativa/)

Nařízení vlády č. 76/2015 Sb., o podmínkách provádění opatření ekologické zemědělství, ve znění pozdějších předpisů.

Ostatní dokumenty

Soil Association organic standards farming and growing, revision 17.3, listopad 2014 – dostupné z www.soilassociation.org/organicstandards

Konzultace a poděkování:

Tento materiál byl konzultován s následujícími odborníky. Za jejich čas, spolupráci a cenné připomínky jim patří poděkování.

Ing. Zdeněk Perlinger – PRO-BIO Svaz ekologických zemědělců

Ing. Pavlína Samsonová – Bioinstitut o.p.s

Ing. Jan Dehner – KEZ o.p.s.

Ing. David Kuna, Ing. Ivana Pinterová, Ing. Ivona Smolková,

Ing. Tereza Musilová – Ministerstvo zemědělství ČR

Zpracovala: **Ing. Anna Vejvodová**